

**ПЕРСПЕКТЫВЫ МУЗЕЕФІКАЦЫІ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ
БЕЛАРУСКІХ МЯСТЭЧАК Ё РЭГІЯНАЛЬНЫХ МУЗЕЯХ ПАНЯМОННЯ**

А.А. Русакова, магістрант

Навуковы кіраўнік – У.А. Жылко, к.культ.н.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы

Аб'екты культурнай спадчыны заўсёды з'яўляліся патэнцыялам для развіцця турызму. Сёння гісторык-культурныя тэрыторыі, гістарычныя гарады і пасёлкі, музеі-запаведнікі, гістарычныя паркі складаюць каркас турыстычных і экскурсійных маршрутаў.

У музейлогіі ё цяперашні час пад актуалізацыяй разумеецца дзейнасць па захаванню і ўключэнню культурнай і прыроднай спадчыны ў сучасную культуру «шляхам актывізацыі сацыякультурнай ролі яго аб'ектаў і іх інтэрпрэтацыі» [1, с. 49].

Адказваючы новым запытам сучаснага наведвальніка, музеі перабудоўваюць сваю працу з улікам асаблівасцяў сацыякультурнай сітуацыі рэгіёну і ўсё часцей звяртаюцца да інавацыйнай праектнай дзейнасці. На першы план выходзяць культуратворчыя функцыі музеяў, іх здольнасць не толькі захоўваць, але і выпрацоўваць і актуалізаваць культурную спадчыну рэгіёну. На жаль, экспазіцыі і экскурсійныя праграмы рэгіянальных музеяўносяць у асноўным агульны (апісальны) характар, што абмяжоўвае турыстычную цікавасць да іх.

Паколькі музеі знаходзяцца сёння ў пошуку новых шляхоў дзейнасці: разам з тым, што экспазіцыя пачынае ўспрымацца як камунікацыйная прастора, актуалізацыя спадчыны ў музеі цесна ўзаемазлучаная з яго музейфікацыяй.

Феномен малых музеяў выяўляецца пры супастаўленні з вялікімі музеямі ў колькасных характарыстыках. Вялікія музеі прадугледжваюць шырокую тэматычную, стылявую, відавую накіраванасць сваёй экспазіцыі, моцны ўплыў на мастацкія і гістарычныя працэсы ў грамадстве, значны ахоп аўдыторыі, спалучэнне эстэтыка-культуралагічных, сацыяльна-педагагічных, навукова-даследчых і іншых функцый. Наадварот, малыя музеі характарызуюцца вузкай тэматычнай, відавай і стылёвай скіраванасцю, нязначным уплывам на сацыяльна-культурныя і мастацкія працэсы, малым ахопам аўдыторыі, перавагай нейкай адной з сацыяльных функцый музейнай справы [2, с. 24].

Сярод прыярытэтных напрамкаў сучаснай палітыкі Рэспублікі Беларусь у галіне культуры неабходна адзначыць рэстаўрацыю і засваенне нерухомых гісторыка-культурных каштоўнасцяў. У гэтай сувязі музейфікацыя становіцца ўсё больш актуальнай і запатрабаванай. Музейныя комплек-

сы, якія ўключаюць нерухомыя помнікі, цяпер разглядаюцца спецыялістамі як найбольш прэстыжныя ўстановы культуры, як важны механізм трансляцыі і захавання этапаў культурнага развіцця.

Даследаванне мястэчак дае ўнікальную магчымасць зазірнуць у своеасаблівы месцячковы свет, адчуць непаўторную атмасферу і каларыт, якія ўзніклі на тым «памежжы» горада і вёскі, што ўяўляла сабой кожнае поліэтнічнае і поліканфесійнае мястэчка.

Самае важнае гістарычнае значэнне мястэчак у тым, што гэтыя паселішчы з'яўляліся прыкладам сужыцця ў згодзе пад «адным дахам» розных этнасаў, вер, моў і культур, своеасаблівай кантактнай зонай паміж імі. Таму відавочна, што феномен беларускага мястэчка акурат заключаецца ва ўнікальнай полікультурнай спадчыне, якая можа стаць выдатнай тэмай для прыцягнення ўвагі турыстаў, як сярод рэзідэнтаў краіны, так і сярод замежнікаў.

На тэрыторыі Панямоння налічваецца вялікая колькасць мястэчак (Гальшаны, Мір, Радунь, Іўе, Любча, Дятлава, Жыровічы, Ружаны, Индура, Адэльск, Нача, Вороново, Свяцк, Жалудок і яшчэ вялікая колькасць). Усе яны разам і паасобку могуць даць шмат чаго для развіцця турызму і дзейнасці музеяў у этнаграфічным рэгіёне Панямоння.

Спынімся падрабязней на мястэчку Свіслач і яго гісторыка-краязнаўчым музеі. На дадзены момант «Свіслацкі гісторыка-краязнаўчы музей» размешчаны ў будынку былой габрэйскай карчмы 1907 г. і мае залу «Гісторыя мястэчка горада Свіслач», прысвечаная гісторыі Свіслацкай зямлі з самых старажытных часоў да 1900 года. Для большай цікавасці наведвальнікаў яго неабходна пашырыць і ўдасканаліць ва ўсіх напрамках – пачынаючы ад планіроўкі саміх стэндаў, макета мястэчка да новых і інтэрактыўных спосабаў падачы інфармацыі для лепшага ўспрымання наведвальнікамі.

Адна з тэм дадзенай залы прысвечана гісторыі роду Тышкевічаў: экспануецца макет Свіслачы канца XVIII пачатку XIX стагоддзя, рэканструяванай графам Вікенціём Тышкевічам з «гасціным дваром», «гімназіяй», «тэатрам», «звярынцам», «паркам», «рыначным пляцам». Гэта з'яўляецца вялікім плюсам у адрозненні ад іншых рэгіянальных музеяў Панямоння, паколькі ў асноўным у такіх музеях часцей за ўсё маюцца экспазіцыі і залы, прысвечаныя ваеннай гісторыі, прыродзе і традыцыйнай культуры.

Таксама нам падаецца абсалютна апраўданым з гледзішча культурнай пераемнасці перанесці ў гістарычны будынак былой гімназіі XIX ст. Установу культуры «Свіслацкі гісторыка-краязнаўчы музей». Свіслацкая гімназія з'яўляецца помнікам архітэктуры XIX стагоддзя, была пабудавана ў 1805 годзе па ініцыятыве Вінцэнта Тышкевіча ў стылі класіцызм. У гады Вялікай Айчыннай вайны будынак гімназіі быў пашкоджаны, у добрым стане захаваліся толькі правы флігель і галоўны ўваход, часткова захаваліся элементы дэкору і малыя архітэктурныя формы на тэрыторыі парку. Фрагмент фасада будынка Свіслацкай гімназіі прадстаўлены на гербе горада Свіслач. Сярод выпускнікоў гімназіі такія вядомыя асобы як Кастусь Каліноўскі, Напалеон Орда, Рамуальд Траўгут, Юзэф Крашэўскі.

Улічваючы дадзеныя факты, варта адзначыць, што будынак Свіслацкай гімназіі ўяўляе сабой гісторыка-культурную каштоўнасць, а цікавае гістарычнае мінулае аб'екта мае глыбокі турыстычны патэнцыял. Аднаўленне будынка і перанос на яго тэрыторыю гісторыка-краязнаўчага музея дапаможа пашырыць магчымасці музея ў частцы трансгранічнага супрацоўніцтва, арганізацыі фестываляў, семінараў і пленэраў. Стварэнне на тэрыторыі гімназіі цэлага турысцка-музейнага комплексу - гэта магчымасць Свіслацкага раёна здабыць свой унікальны турыстычны брэнд, які будзе прыцягваць турыстаў. Прадастаўляецца вельмі перспектыўная магчымасць раскрыць турыстычны патэнцыял мясцовай спадчыны мястэчка ў рэгіянальным музеі Панямоння.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Словарь актуальных музейных терминов / М.Е. Каулен, А.А. Сундиева, И.В. Чувилова и др. // Музей. 2009. – № 5. – С. 49.
2. Романчук, А.В. Музейный туризм: учебно-методическое пособие / А.В. Романчук – СПб: Санкт-Петербургский государственный университет, 2010. – 46 с.